

Marek Nahotko
Biblioteka Główna Politechniki Krakowskiej

ECDL 2000 - European Conference on Digital Libraries 2000, Lizbona, Portugalia

ECDL 2000, czwarta Europejska Konferencja dotycząca Badań i Najnowszych Technologii dla Bibliotek Cyfrowych, w tym roku odbyła się w Lizbonie. Poprzednie konferencje z tego cyklu miały miejsce w Pizie (1997), Heraklionie (1998) i Paryżu (1999). Jednym z najważniejszych celów tej serii konferencji jest umożliwienie dyskusji - specjalistom z zakresu informacji, przedsiębiorcom i społeczności użytkowników zarówno z ośrodków badawczych jak i z przemysłu - dotyczącej alternatywnych technologii, polityki informacyjnej i scenariuszy dalszego rozwoju ogólnościatowej biblioteki cyfrowej, rozumianej jako zespół zasobów lokalnych dostępnych poprzez sieci globalne.

Zagadnienia związane z bibliotekami cyfrowymi są przedmiotem badań wielu dyscyplin nauki i techniki. Począwszy od pierwszej konferencji z tego cyklu oczywiste jest to, że globalna współpraca w zakresie tych badań jest bardzo ważna. Nabiera ona jeszcze szczególnego znaczenia w związku z nowymi programami badawczymi: European Framework Programme oraz Digital Libraries Initiative w USA.

Z powodu zróżnicowania zagadnień, zakres badań wciąż się rozszerza i jeszcze zapewne długo nie zostanie do końca określony. Trudności te są jednak źródłem inwencji i przyczyną powstawania wielu prac badawczych. Członkowie społeczności zajmującej się problematyką bibliotek cyfrowych stanowią elitę specjalistów, czujących, że zajmują się czymś ważnym, co tworzy przyszłość w zakresie nowych sposobów komunikacji. Każdy z nich obrał sobie za przedmiot badań jakieś szczegółowe zagadnienie, ale wspólne sposoby pracy i wykorzystywane metody mogą mieć niezwykle ważny wpływ na funkcjonowanie wzrastającego uniwersum wzajemnie połączonych zasobów informacji. To wspólne zaangażowanie w tworzenie ogólnościatowych, zdalnie dostępnych zasobów informacji daje pewne poczucie misji, a ono z kolei nadaje pewnego rodzaju spójność prac przy braku dokładnie zdefiniowanego zestawu podstawowych zagadnień. Taki stan rzeczy jest typowy dla nowo powstającej i rozwijającej się dziedziny wiedzy.

W bieżącym roku organizatorzy próbowali odzwierciedlić różnorodność zagadnień związanych z problematyką bibliotek cyfrowych w sposobie organizowania konferencji, składzie Komitetu Programowego oraz ostatecznym programie konferencji. Organizacja powierzona została Bibliotece Narodowej Portugalii, wraz z IST (Instituto Superior Tecnico) - instytutowi technicznemu Politechniki Lizbońskiej, oraz INESC (Instituto de Engenharia de Sistemas e Computadores), instytucji badawczej współpracującej z DELOS, The European Network of Excellence for Digital Libraries. W skład Komitetu Programowego weszli członkowie 17 krajów (11 krajów europejskich plus Rosja, USA, Australia, Japonia, Maroko i Brazylia). Skład tego Komitetu odzwierciedla szeroki zakres wiedzy, przekazywanej przez informatyków i inżynierów dla bibliotekarzy, archiwistów i osób zarządzających działalnością informacyjną.

Tworzenie programu konferencji było poważnym wyzwaniem (zob. stronę WWW konferencji, z wieloma informacjami i tekstami: <http://www.ibl.pt/org/agenda/ecdl2000/index.html>). W tym roku przedstawiono 28 artykułów o szerokim zakresie tematycznym, przekraczającym ustalone granice poszczególnych dziedzin. Jednocześnie wprowadzono nową kategorię komunikatów ("short papers"), co umożliwiło przedstawienie na bieżąco powstających problemów i ponowne wyznaczenie granic dziedziny badawczej związanej z bibliotekami cyfrowymi. Wprowadzenie sesji komunikatów było pewnego rodzaju eksperymentem, pomogło to jednak zwiększyć ilość aktywnie uczestniczących gości. A konferencja należała do większych, udział w niej wzięło około 400 osób (w tym dwie z Polski). Techniczną stronę organizacji powierzono wyspecjalizowanej firmie (turystycznej). Pozwoliło to organizatorom cały wysiłek skupić na sprawach merytorycznych.

Konferencja wraz z towarzyszącymi imprezami trwała od 17 do 22 września. Impreza podzielona była na trzy odrębne części:

- tzw. tutorials, czyli sesje szkoleniowe, mające miejsce w pierwszym dniu imprezy;
- właściwe obrady w dniach 18 - 20 września;
- spotkania robocze (workshops) w dniu 21 września (oraz 22 września - spotkanie zamknięte).

Całodzienne sesje szkoleniowe dotyczyły dwóch zagadnień: 1) automatycznej kategoryzacji (klasyfikacji) tekstów - szkolenie prowadzone przez Fabrizio Sebastiani z Pizy; 2) bibliotek cyfrowych (ogólny przegląd zagadnień), prowadzone przez Edwarda Foxa z Blacksburga, VA z USA.

Trzydniowe obrady dotyczyły wszystkich praktycznie zagadnień związanych z bibliotekami cyfrowymi. Były to: **potrzeby, modele i systemy bibliotek cyfrowych** (metadane, indeksowanie i wyszukiwanie, interfejsy użytkowników, reprezentacja wiedzy, przechowywanie zasobów elektronicznych), publikacje elektroniczne (nowe modele wydawnictw elektronicznych, warunki udostępniania i wykorzystywania publikacji, prawo autorskie), **problemy sieci i dystrybucji**, wyszukiwanie zasobów sieciowych, autorstwo wspólne i rozproszone, zarządzanie zasobami wspólne i rozproszone), **zagadnienia społeczne** (modele użytkowników, współpraca międzynarodowa, biblioteki cyfrowe i konsorcja, zagadnienia wielokulturowości i wielojęzyczności).

Same obrady odbywały się w następujących sesjach (w porządku chronologicznym):

- Optyczne rozpoznawanie tekstu i obrazu (m.in.: starodruków i tekstów w alfabetych nieeuropejskich).
- Wyszukiwanie informacji (m.in.: języki informacyjne, automatyczna kategoryzacja tekstu).
- Metadane.
- Multimedia (video, mapy, filmy, przetwarzanie mowy).
- Użytkownicy (m.in.: zasady interakcji system-użytkownik, interfejsy użytkownika, modele użytkownika).
- Katalogowanie zasobów internetowych (katalogi centralne, opis bibliograficzny, filtrowanie treści obscenicznych).

Ze względu na moje osobiste zainteresowania najciekawsze były referaty dotyczące metadanych. Jak się okazało, zagadnień tych dotyczyły w różnym stopniu niemal wszystkie referaty; bez metadanych nie można sobie bowiem w ogóle wyobrazić funkcjonowania bibliotek cyfrowych, ani zresztą w ogóle żadnych bibliotek, o ile metadane zdefiniujemy tak szeroko, jak to uczynili Ann Apps i Ross MacIntyre w swoim referacie, dotyczącym zastosowania Dublin Core (<http://purl.org/DC/>) w opisach czasopism elektronicznych i artykułów w nich publikowanych. Informują oni, że metadane to "opis źródła informacji", czyli "dane o danych". Jak więc łatwo się domyślić, każdy opis katalogowy to też metadane. Jednak podczas konferencji mowa była jedynie o metadanych w zastosowaniach bibliotek cyfrowych, gdzie mają one specyficzną postać (np. opartą na strukturze Dublin Core).

Interesujące rezultaty osiągnął także Carl Lagoze, który wraz z Jane Hunter i Danem Brickleyem przedstawił model metadanych, służących ich wymianie. Model oparty jest na modelu IFLA, zwanym FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records - <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf>), zmieniającym całkowicie wcześniejsze paradygmaty opracowania zbiorów bibliotek nie tylko cyfrowych, przełamując dominację formatów typu MARC, opartych na zasadach AACR. FRBR został także wykorzystany dla modelowania funkcjonowania różnych systemów opracowania zbiorów, czego przykładem był artykuł nt. metadanych dla filmów dokumentalnych, o czym informowali Giuseppe Amato, Dnatella Castelli i Serena Pisani.

Istotnym spostrzeżeniem jest powszechne używanie schematów XML i RDF, opracowanych przez W3C (WWW Consortium - <http://www.w3.org/>), mających na celu umożliwienie formalnego modelowania i reprezentacji danych (oraz metadanych) w Web. Podobnie jak trudno w bibliotece cyfrowej obejść się bez metadanych, tak niemożliwe jest tworzenie zaawansowanych rozwiązań z pominięciem XML i RDF.

Spotkania robocze dotyczyły trzech zagadnień: przenoszalności danych pomiędzy różnymi systemami, na przykładzie Open Archive Initiative (OAi - <http://www.openarchives.org/>), wyszukiwania informacji wielojęzycznej i jej wartościowania oraz tzw. semantycznego Web.

Materiały konferencyjne zostały bardzo starannie wydane przez Springera w serii Lecture Notes in Computer Science, nr 1923: *Research and advanced technology for digital libraries : 4th European conference ; proceedings / ECDL 2000, Lisbon, Portugal, September 18-20, 2000 / Jose Borbinha ; Thomas Baker (ed.). - Berlin ; Heidelberg : Springer, 2000. - (Lecture notes in computer science ; Vol. 1923). - ISBN 3-540-41023-6*.

Konferencja odbywała się w wysokiej klasy hotelu Altis, w centrum Lizbony, gdzie również mieszkała większość uczestników. Pozostali rozlokowani byli w sąsiednich hotelach. W pierwszym dniu obrad, 18 września wieczorem, uczestnicy konferencji zaproszeni zostali na cocktail party w ogrodzie botanicznym - palmiarni, gdzie tłem do degustacji lokalnych potraw i napojów były wspaniałe palmy i inne rośliny południowe, które czasem hodujemy także w naszych mieszkaniach, a które w swoich rodzimych warunkach klimatycznych osiągają imponujące rozmiary.

Moje uczestnictwo w konferencji było możliwe dzięki dotacji British Council we współpracy z ICIMSS Uniwersytetu Toruńskiego, uzyskanej w ramach projektu Exploit.

Kolejna, przyszłoroczna konferencja z cyklu ECDL odbędzie się w Darmstadt (Niemcy), 4-8 września 2001. Bliższe informacje dostępne są w Internecie (<http://www.ecdl2001.org>).

ECDL 2000 - European Conference on Digital Libraries 2000, Lizbona, Portugalia / Marek Nahotko// W: Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] / red. Bożena Bednarek-Michalska - Nr 8/2000 (17) listopad. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. KWE, 2001. - Tryb dostępu: <http://www.ebib.pl/2001/17/nahotko.php>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187